

ไท่ด่านซ้าย: คำศัพท์ภาษาถิ่นไท่ด่านที่ต่างจากภาษาถิ่นไท่เลย ภาษาถิ่นไท่หล่ม ภาษาถิ่นไท่แอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น

Tai Dan Sai: Vocabulary Tai Dan Dialect is Different from Tai Loei Dialect,
Tai Lom Dialect, Tai Ae Dialect and Other Isan Dialect

เอกสิทธิ์ มณีศรี¹

Ekkasit Maneesri¹

Corresponding author's E-mail: htung2526@hotmail.com

(Received: July 15, 2020; Revised: September 24, 2020; Accepted: November 4, 2020)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อคัดเลือกคำศัพท์ภาษาถิ่นไท่ด่านที่ต่างจากภาษาถิ่นไท่เลย ภาษาถิ่นไท่หล่ม ภาษาถิ่นไท่แอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น ผลการศึกษาพบว่า คำศัพท์ที่คัดเลือกได้ทั้งหมดนั้นมีความแตกต่างจาก คำศัพท์ของภาษาถิ่นไท่เลย ภาษาถิ่นไท่หล่ม ภาษาถิ่นไท่แอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น คำศัพท์เหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ทาง ภาษาที่สร้างความภาคภูมิใจให้คนไท่ด่าน

คำสำคัญ: ไท่ด่านซ้าย คำศัพท์เฉพาะ ภาษาถิ่นไท่ด่าน

Abstract

This article aims to select vocabulary specifically of Tai Dan dialect different from Tai Loei dialect, Tai Lom dialect, Tai Ae dialect and other Isan dialect. The study found that, all of the selected vocabulary are different from vocabulary of Tai Loei dialect, Tai Lom dialect, Tai Ae dialect and other Isan dialect. These vocabularies are a language identity that creates pride for Tai Dan people.

Keywords: Tai Dan Sai, vocabulary specifically, Tai Dan dialect

ความนำ

“ภาษาถิ่นไท่ด่าน” เป็นภาษาที่คนในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ใช้ในการสื่อสารกัน รวมทั้งอีก 3 อำเภอ คือ อำเภอภูเรือ อำเภอนาแห้ว และอำเภอท่าลี่ก็ใช้ภาษาไท่ด่านเหมือนกัน โดยที่ภาษาถิ่นไท่ด่านนี้จะมีบางคำที่แตกต่างไปจากภาษาถิ่นจังหวัดเลย หรือ “ภาษาถิ่นไท่เลย” ดังที่ สงวน ศรีนารด (2536) ได้กล่าวไว้ว่า “หน่วยเสียง /m/ นี้ เมื่อปรากฏต้นพยางค์ ผู้บอกภาษา กลุ่มที่ 1 โดยเฉพาะที่อำเภอด่านซ้าย ภูเรือ นาแห้ว และ

ท่าลี่ จะออกเสียง /m/ เป็นเสียง /b/ ในบางคำ... หน่วยเสียง /n/ นี้ เมื่อปรากฏต้นพยางค์ ผู้บอกภาษา กลุ่มที่ 1 โดยเฉพาะที่อำเภอด่านซ้าย ภูเรือ นาแห้ว และท่าลี่ จะออกเสียง /n/ เป็นเสียง /d/ ในบางคำ” ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เอกสิทธิ์ มณีศรี (2536) ที่ได้วิเคราะห์ความแตกต่างของระบบเสียงระหว่างภาษาถิ่นไท่ด่านกับภาษาถิ่นไท่เลย พบว่า ภาษาไท่ด่านแตกต่างจากภาษาไท่เลย 3 ลักษณะ คือ 1) หน่วยเสียงพยัญชนะแตกต่างกัน 3 หน่วยเสียง 2) หน่วยเสียงสระแตกต่างกัน 6 หน่วยเสียง

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

¹ Lecturer, Thai Language Teaching Program, Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei Buddhist College

และ 3) แตกต่างกันทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะและหน่วยเสียงสระในคำเดียวกัน มี 10 หน่วยเสียง กล่าวคือทั้ง 4 อำเภอนี้มีการ ออกเสียงที่เหมือนกัน แต่มีคำศัพท์หลายคำที่แตกต่างจากการออกเสียงของคนในอำเภออื่นๆ ของจังหวัดเลยด้วยกัน คนถิ่นอื่นจึงมักจะเข้าใจว่าเป็นภาษาถิ่นของจังหวัดเลย เพราะมีสำเนียงพูดเหมือนกัน แต่ในความเป็นจริง ภาษาถิ่นไทดำมีระบบเสียงที่แตกต่างออกไปบ้าง เนื่องด้วยสภาพทางภูมิศาสตร์และสภาพสังคม อย่างที่ ศิวพร ฮาชันนารี (2543) ได้กล่าวไว้ว่า แม้แต่อำเภอที่อยู่ในจังหวัดนั้นๆ ก็ยังมีสำเนียงบางคำที่แตกต่างจากตัวจังหวัดเอง ถึงแม้ความแตกต่างนี้จะมีไม่มาก แต่ก็สังเกตได้ว่าเป็นภาษาที่ต่างถิ่นกัน เช่นเดียวกับ ภาษาไทดำหรือภาษาที่คนอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ใช้สื่อสารกันก็มีความแตกต่างจากภาษาไทเลยหรือภาษาในตัวจังหวัดเลย ถึงจะเป็นภาษาในกลุ่มลาวหลวงพระบางเหมือนกันก็ตาม

ภาษาถิ่นไทเลยเป็นภาษาที่มีพัฒนาการมาจากภาษาลาวหลวงพระบาง ดังปรากฏหลักฐานว่า “เมื่อพระเจ้ากรุงธนบุรีรวมอาณาจักรลาวไว้ได้ทั้งหมด คนเมืองหลวงพระบาง ส่วนหนึ่งได้อพยพมาตั้งบ้านเรือนบริเวณปากน้ำเหือง และน้ำเลยมากขึ้น จนเป็นชุมชนใหญ่ ฉะนั้นชาวเลยจึงมีสำเนียงพูดเหมือนชาวหลวงพระบาง ต่างจากชาวอีสานบ้าง” (ธวัช ปุณโณทก, 2532) ภาษาถิ่นไทเลยจึงเป็นภาษาลาว คนละกลุ่มกับภาษาไทดำ ดังที่ Marvin Brown (อ้างถึงใน สงวน ศิรินารถ, 2536) ได้กล่าวไว้ว่า “...กลุ่มลาวหลวงพระบางยังจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้อีก คือ กลุ่มลาวหลวงพระบาง กลุ่มภาษาลาวเมืองไชยบุรีที่แก่นท้าว กลุ่มภาษาลาวจังหวัดเลยที่อำเภอด่านซ้าย และกลุ่มภาษาลาวที่จังหวัดเลย”

ภาษาถิ่นไทเลยยังคล้ายกันกับภาษาถิ่นอำเภอลหม่อม และอำเภอลหม่อมสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือ “ภาษาถิ่นไทลหม” ดังที่ สมพิศ สายบุญขึ้น และสฤติ คำมี

(2560) ได้กล่าวไว้ว่า “สำเนียงภาษาไทลหมจะเรียกตนเองว่าเป็น คนลาว มีวัฒนธรรมลาวที่ชัดเจนมาก ทางด้านภาษาพูด บริเวณเมืองลหม่อมเก่า และเมืองลหม่อมสัก นั้น มีการรวมตัวกันของวัฒนธรรมลาวที่หนาแน่น และหลากหลาย แต่ที่สำคัญนั้นมีอยู่ 2 ตระกูล คือ ตระกูลลาวหลวงพระบาง และตระกูลลาวเวียงจันทน์ ถ้าจะแยกแยะลาวทั้งสองตระกูลนี้ ต่างกันด้านสำเนียงการพูดเท่านั้น นอกนั้นก็เหมือนกันเกือบทั้งหมด ภาษาลาวสำเนียงหลวงพระบาง คือสำเนียงที่ใช้พูดกันมากบริเวณจังหวัดเลย หรือที่เรียกกันว่า “ภาษาไทเลย” ส่วนสำเนียงเวียงจันทน์นั้น ก็เป็นอีกสำเนียงหนึ่งที่ใช้พูดกันบริเวณจังหวัดหนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น ชัยภูมิ และอื่นๆ ในเมืองลหม่อมบริเวณที่พูดภาษาสำเนียงหลวงพระบาง ได้แก่ ในอำเภอลหม่อมเก่า บ้านนาซำ บ้านหินกลิ้ง บ้านตาดกลอย เป็นต้น ในอำเภอลหม่อมสัก ได้แก่ บ้านน้ำก้อ บ้านสังกอย บ้านบุ่งยาง เป็นต้น... ทั้งสองสำเนียงนี้ถือว่าเป็นตระกูลภาษาลาวล้านช้างเหมือนกัน แต่มีที่มาถิ่นฐานที่แตกต่างกันจึงมีสำเนียงแตกต่าง และคำพูดบางคำอาจจะแตกต่างกันบ้างเล็กน้อย”

ภาษาถิ่นไทดำยังคล้ายกันกับภาษาถิ่นอำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก หรือ “ภาษาถิ่นไทแอ่” ดังที่ กาญจนา เกรียงสี และคณะ (อ้างถึงใน แก้วตา สาลีโภชน, 2550) ได้กล่าวไว้ว่า “ภาษาถิ่นที่ใช้ในบริเวณกิ่งอำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันไปเป็น 4 กลุ่มย่อย...กลุ่มที่ 2 ภาษาด่านซ้าย มีระบบเสียงวรรณยุกต์เหมือนภาษาด่านซ้ายที่ใช้พูดในอำเภอนครไทย และอำเภอชาติตระการ...”

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นว่า ภาษาถิ่นไทดำมีสำเนียงพูดหรือระบบเสียงคล้ายกันกับภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทลหม และภาษาถิ่นไทแอ่ แตกต่างกันแค่บางคำศัพท์

นอกจากนี้ ภาษาถิ่นไทดำนั้น รวมถึงภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม และภาษาถิ่นไทแอ่ ยังมีคำศัพท์จำนวนมากที่ใช้เหมือนกันกับภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น

ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์คือคัดเลือกคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่ต่างจากภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ่ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น จึงต้องมีการนำภาษาถิ่นไทดำที่รวบรวมได้ทั้งหมดไปเทียบกับคำศัพท์ภาษาถิ่น ไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ่ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น ให้ได้คำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่ไม่ซ้ำกันกับคำศัพท์ของภาษาถิ่นเหล่านั้น เพื่อให้ภาษาถิ่นไทดำนั้นโดดเด่นเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวมากยิ่งขึ้น ให้คนในท้องถิ่นได้เกิดความภาคภูมิใจ ให้ลูกหลานได้เรียนรู้และอนุรักษ์ไว้สืบต่อไป อีกทั้งให้คนทั่วไปได้ศึกษาและใช้เป็นคู่มือในการสื่อสารกับคนไทดำ

วัตถุประสงค์

เพื่อคัดเลือกคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่ต่างจากภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ่ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น

วิธีการศึกษา

ผู้เขียนใช้วิธีการศึกษาดังนี้

1. สืบหาหนังสือ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการศึกษา

2. รวบรวมคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำ เป็นการรวบรวมคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำทั้งหมด ทั้งที่ใช้ร่วมกันกับภาษาถิ่นอีสาน ถิ่นอื่นด้วย โดยมีหลักเกณฑ์และวิธีการในการรวบรวมคำศัพท์ดังนี้

2.1 รวบรวมคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำจากงานวิจัยและการสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) งานวิจัยเรื่อง การศึกษาระบบเสียงในภาษาลาวหลวงพระบาง: ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้ง ลุ่มน้ำท่าจีน และ

ภาษาลาวด่านซ้าย ของ ศิวพร ฮาชันนารี (2543) และสัมภาษณ์ ประกอบ สมวงศ์ (2561) และ 2) การเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา

2.2 การเลือกพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ถึงแม้คำว่า ไทดำ จะหมายความรวมทั้ง 4 อำเภอ คือ อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูเรือ อำเภอนาแห้ว และอำเภอท่าลี่ แต่อาศัยหลักเกณฑ์ว่าชุมชนนั้น มีการตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันเป็นระยะเวลายาวนานกว่า และมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับที่มาของภาษาถิ่นไทดำที่ชัดเจนกว่า ผู้เขียนจึงเลือกเก็บข้อมูลที่อำเภอด่านซ้าย

2.3 การเลือกผู้บอกภาษา โดยกำหนดคุณสมบัติดังนี้

2.3.1 เป็นผู้ที่เกิดและมีภูมิลำเนาอยู่อำเภอด่านซ้าย รวมถึงหมู่บ้านที่อยู่รอบๆ บริเวณที่ตั้งเมืองด่านซ้าย และอาศัยอยู่จนถึงปัจจุบัน มีการใช้ภาษาถิ่นไทดำในชีวิตประจำวัน

2.3.2 มีอายุ 50 ปีขึ้นไป เพราะจะรักษาระบบเสียงที่แท้จริงได้ดีกว่าผู้บอกภาษาที่อายุน้อย

2.3.3 มีสุขภาพสมบูรณ์ อวัยวะที่ใช้ ในการออกเสียงไม่ผิดปกติ มีเสียงชัดเจน มีไหวพริบ และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

2.3.4 ในการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนเลือกผู้บอกภาษา (ให้ข้อมูล) จำนวน 10 คน เป็นเพศหญิงทั้งหมด เพราะผู้หญิงจะอยู่บ้านมากกว่าผู้ชาย ทำให้โอกาสที่ภาษาจะเปลี่ยนแปลงไปมีน้อยกว่า โดยทำการสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งมีผู้บอกภาษา มีดังนี้

- 1) นางคำปัน พรหมรักษา
- 2) นางดวงทิวา จันทนพ
- 3) นางทัศนีย์ กิตติพงศ์พิทยา
- 4) นางสุรอรยา พรหมรักษา
- 5) นางอรุณวรรณ แสงศิริ
- 6) นางมะลิ บัวศักดิ์

7) นางทรัพย์ ยะเสน

8) นางทองทูล นาวีชา

9) นางวัชรียาพา

10) นางเยี่ยมลักษณ์ สิงห์สถิต

2.4 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.4.1 นัดหมายผู้บอกภาษาทั้ง 10 คน มารวมกัน จากนั้นให้ผู้บอกภาษาคนหนึ่งเป็นผู้อ่านคำศัพท์ พร้อมทั้งความหมายที่ผู้เขียนเตรียมไป และทุกคนช่วยกันตรวจสอบ

2.4.2 รวบรวมคำศัพท์เพิ่มเติมจากการช่วยกันคิด การศึกษาเอกสาร การใช้รูปภาพ สิ่งของ สถานที่ และการจำลองสถานการณ์

2.5 ผู้เขียนเก็บข้อมูลคำศัพท์ภาษาไทยด้านเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562

2.6 การคัดเลือกคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่ต่างจากภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น โดยใช้วิธีการนำคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่รวบรวมได้ทั้งหมดนั้นไปเทียบกับภาษาถิ่นเหล่านั้น ซึ่งภาษาถิ่นเหล่านั้น มีที่มาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้ คือ

2.6.1 คำศัพท์ภาษาถิ่นไทเลย ได้จาก

1) งานวิจัยเรื่อง ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นจังหวัดเลย ของ สงวน ศิรินารถ (2536)

2) บทความออนไลน์ เรื่อง ภาษาไทยเลยแท้ๆ แนว ของ Somsaksn (2551)

2.6.2 คำศัพท์ภาษาถิ่นไทหล่ม ได้จาก

1) บทความเรื่อง ภาษาถิ่นของอำเภอหล่มสักของ วัฒนชัย หมั่นยิ่ง (2548)

2) บทความเรื่อง การศึกษาคำศัพท์ภาษาไทยหล่ม กรณีศึกษาอำเภอหล่มสัก อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ ของ สมพิศ สายบุญชื่น และสุชาติ คำมี (2560)

2.6.3 คำศัพท์ภาษาถิ่นไทแอ ได้จาก

1) บทความเรื่อง ระบบเสียงภาษาไทยถิ่นหมู่บ้านปลวกง่าม ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก ของ แก้วตา สาลีโกชน์ (2550)

2) บทความออนไลน์ เรื่อง ภาษาานครไทย ของ เรสวง ขวัญเมือง (2560)

2.6.4 คำศัพท์ภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น ได้จากพจนานุกรม ภาษาอีสาน-ไทยกลาง ของ สาลี รักสุทธี (2554) แล้วคัดเอาเฉพาะคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่ต่างจากคำศัพท์ภาษาถิ่นอื่นๆ นั้น ตัวอย่างเช่น

ภาษา	คำศัพท์
ไทดำ	กย /koj ² / (สระโอะ)
ไทเลย	กวย /kuaj ² /
ไทหล่ม	กวย /kuaj ² /
ไทแอ	กวย /kuaj ² /
อีสานถิ่นอื่น	กวย /kuaj ² /
ไทยกลาง	ตะกร้า, เข่ง

คำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่ใช้ต่างจากคำศัพท์ภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น

ผู้เขียนได้นำคำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่รวบรวมได้ทั้งหมดไปเทียบกับคำศัพท์ภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น แล้วตัดคำศัพท์ที่ใช้เหมือนกันกับคำศัพท์ภาษาถิ่นอื่นๆ นั้นออก เพื่อให้ได้คำศัพท์ภาษาถิ่นไทดำที่มีความแตกต่าง

ในการนำเสนอคำศัพท์ ผู้เขียนได้เขียนสัทอักษรกำกับไว้ด้วย และได้แก้ไขจากต้นฉบับ คือเขียนอักษรไทยกำกับไว้ด้านหลังสัทอักษร ดังนี้

ตารางที่ 1 หน่วยเสียงพยัญชนะภาษาลาวด้านซ้าย (ศิวพร ฮาชันนารี, 2543)

ลักษณะ ของเสียง	ฐานกรณ์ คุณสมบัติของเสียง	ริมฝีปาก ทั้งคู่	ริมฝีปาก ฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	คอหอย
กักหรือระเบิด	ไม่ก้อง ไม่มีลม	P (ป)		t (ต)		k (ก)	? (อ)
	ไม่ก้อง มีลม	p ^h (ผ พ ภ)		t ^h (ฐ ฑ ฒ ถ ท ธ)		k ^h (ข ฃ ค ฅ ฆ)	
	ก้อง	b (บ)		d (ด)			
กึ่งเสียดแทรก	ไม่ก้อง ไม่มีลม				c (จ)		
เสียดแทรก	ไม่ก้อง		f (ฟ ฟ)	s (ซ ศ ษ ส)			h (ฮ ฮ)
นาสิก	ก้อง	m (ม)		n (น)	~ (ญ)	N (ง)	
ข้างลิ้น	ก้อง			l (ล ล)			
ครี้งสระ	ก้อง	w (ว)			j (ย)		

ตารางที่ 2 หน่วยเสียงสระภาษาลาวด้านซ้าย (ศิวพร ฮาชันนารี, 2543)

ตำแหน่งของลิ้นและลักษณะของริมฝีปาก ระดับลิ้น	ลิ้นส่วนหน้า ไม่หรือริมฝีปาก	ลิ้นส่วนกลาง ไม่หรือริมฝีปาก	ลิ้นส่วนหลัง หรือริมฝีปาก
สูง	i (อิ) i: (อี)	ɪ (อี้) ɪ: (อีอ)	u (อุ) u: (อู)
กลางสูง	e (เอะ) e: (เออ)	E (เออะ) E: (เออ)	o (โอะ) o: (โอ)
กลางต่ำ	ɤ (แอะ) ɤ: (แอ)		ɔ (เออะ) ɔ: (ออ)
ต่ำ		a (อะ) a: (อา)	
สระประสม	ia (เอียะ, เอีย)	ɬa (เอือะ, เอือ)	ua (อัวะ, อัว)

ส่วนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาลาว
ด้านซ้ายนั้น ผู้เขียนสรุปจากงานของศิวพร ฮาชันนารี
(2543) ได้ดังนี้

วรรณยุกต์ 1 ลักษณะเสียงต่ำ – ขึ้น แทนเสียง
จั่ว

วรรณยุกต์ 2 ลักษณะเสียงกลาง – ระดับ แทน
เสียงสามัญ

วรรณยุกต์ 3 ลักษณะเสียงสูงระดับ แทนเสียง
เอก

วรรณยุกต์ 4 ลักษณะเสียงต่ำ – ตก แทนเสียง
โท

วรรณยุกต์ 5 ลักษณะเสียงสูง – ตก แทนเสียง
ตรี

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นที่ต่างจากภาษาถิ่น
ไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ และภาษาถิ่น
อีสาน ถิ่นอื่น มีดังนี้

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่น	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
ก	
กันขี้ลัวะ /kon ⁵ -k ^h i: ⁴ -lu:a ³ /	กันรั้ว มักใช้กับทุ่งหรือกระสอบ ที่กันทุ่งขาด
กย /koj ² /	- แข่ง, ตะกร้าใบใหญ่ - ไกวเปล
กีย /koj ⁵ /	กล้วย
กียแค /koj ⁵ -k ^h ɤ: ⁴ /	กล้วยป่าชนิดหนึ่งมีเมล็ด จำนวนมาก
กียเตว /koj ⁵ -tew ¹ /	กล้วยเดี่ยว
กียเตว /ka ³ -tew ³ /	โจงกระเบน

คำศัพท์ภาษาไทยด้าน	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
กั้งกะ /kaN ³ -ka ⁵ /	ขาไม้ไผ่ (ของเล่นชนิดหนึ่ง ทำจากไม้ไผ่ขนาดยาว 2 ลำ ใช้เดินแทนขา มีที่เหยียบ ใช้ขึงมวนัวเท้าคืบแล้วเดิน)
กานา /ka:N ² -na: ² /	หุงนา
กูดขุ่มลุ่ม /kud ⁴ -k ^h um ⁴ -lum ⁴ /	กุดหมด
เก้ว /kew ⁵ /	รัด, พัน
เก้ว /kew ³ /	- เคียว เช่น เคียวอันใหม่ (เก้วอันใหม่) - เกี้ยว เช่น เกี้ยวข้าว (เก้วเข้า)
แก็ดแต็ด /k%oo:d ⁵ -t%oo:d ⁵ /	ม่วงคล้ำ ดำคล้ำ
แก่นแต่น /k%oo:n ³ -t%oo:n ³ /	ร้อน, แห้งแล้ง
โกบโก /ko:b ⁴ -ko: ⁵ /	หงายฝ่ามือ 2 ข้างเอาสันมือ ชนกันเพื่อซ่อนเอาของหรือน้ำ
ข	
ข๊ะ /k ^h a ⁴ /	วิต, ล้าง
ขะดัม /k ^h a ⁴ -dom ¹ /	ขนม
ขัดติะแว /k ^h ad ⁴ -ta ² -?%oo:w ³ /	เข็มขัด
ขาเซ้ง /k ^h a: ¹ -seN ⁴ /	ขาไม้เท้ากัน, เดินกะเผลก
ขี้หยากเคียม (ขี้เคียม) /k ^h i: ⁴ -ja:k ⁴ -diam ² / (k ^h i: ⁴ -diam ² /)	จิกจิก
ขี้หลักควม /k ^h i: ⁴ -lak ⁴ -k ^h ua:m ² /	เอาเปรียบ, ขี้โกง
ขี้มันหม้อ /k ^h i: ⁴ -min ⁴ -mØ: ⁴ /	คราบดำกันหม้อ
ขิ้นไค /k ^h iN ⁵ -daj ¹ /	บันได
ขุ /k ^h u ¹ /	หลน, ร่วง (ใช้กับเศษฝุ่น เศษผงเล็กๆ)
เซ (ซี) /k ^h e: ³ / (k ^h i: ³ /)	หลวม, จะหลุด เช่น ชงซี (กางเกงจะหลุด)
เซ้ว /k ^h ew ¹ /	สี่เหลี่ยม
เซ้ว /k ^h ew ⁴ /	เซี้ยว, พัน
เข้าเก็ด /k ^h aw ⁴ -ked ⁴ /	ข้าวที่กำลังจะแก่ แล้วนำมา แคะกินเหมือนเมล็ดพืช
เข้าโกบ /k ^h aw ⁴ -ko:b ⁴ /	ข้าวพอง ทำจากข้าวแผ่น ตากแห้ง ปิ้งบนถ่านไฟ
เข้าเรียงเบ็ด /k ^h aw ⁴ -riaN ² -bed ² /	ข้าวนางเล็ด

คำศัพท์ภาษาไทยด้าน	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
เขาะ /k ^h Ø ⁴ /	หมด, เกลี้ยง เช่น เข้าเขาะ หม้อ (ข้าวหมดหม้อ)
โข /k ^h o: ¹ /	เกร็ง, คดงอ เช่น หนาวจน มือเกร็ง (หนาวจนมือโข)
ค	
คย /k ^h oj ² /	อวัยวะเพศชาย
คะโป๊ะ /k ^h a ² -bo ² /	มาพบกันโดยบังเอิญ
คัง /k ^h an ² /	กระปุกอมสิน
เค /k ^h e: ⁴ /	เร่งเร็ว, บังคับ
เค้ว /k ^h ew ² /	เจ้าชู้, ล้ำสอน
เค้ว /k ^h ew ⁴ /	เคี้ยวเคี้ยว
เค้ว /k ^h ew ⁵ /	เคี้ยว
ง	
งัย /Noj ⁴ /	หงายหลัง
งั่น /N:n ⁴ /	กัด, แทะ
จ	
จักปิดก่อน /cak ⁴ -btd ⁴ -kØ:n ³ /	สักครู่ เช่น ลอจักปิดก่อน (รอสักครู่นะ)
จิงโจะ /ciN ⁵ -co ¹ /	จิงเหลน
จับเจีย /cub ⁴ -cia ² /	คำชม เช่น เก่งจวบเจีย (เก่งเหมือนกันนะเนี่ย)
ช	
ชะซู่ชะชาย /sa ³ -su: ⁵ -sa ³ -sa:j ³ /	กระจัดกระจาย
ชูเซีย /su ² -sia ⁵ /	ทุกอย่าง, มากมาย
ชอยวอย /sØ:j ² -wØ:j ² /	หายเจ็บไปเลย
โซ้นหม /so:n ⁵ -hom ³ /	หลบอยู่ในที่ร่ม
ซ้ำชา /sam ² -sa: ² /	ซ้ำคราว, ซ้ำเวลา
ญ	
หญะ /a ⁴ /	ระคาย, สกปรก
หญั่น /an ³ /	เขย่า
ญั่น /in ⁴ /	ริน(น้ำ)
ญุ่ม /um ⁵ /	ขยุ้ม, มัดถุงแบบรวบปากถุง ใส่กัน
ญอ /Ø: ² /	กระดกน้ำจากขวด / กระตัก / กระบอก

คำศัพท์ภาษาไทยด้าน	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
ญัวะ /ʈu:a²/	ยุ้งสงเสริม
ด	
ดัก /dok²/	นก
ดักแก้ว /dok²-tʰew³/	นกอีแสว
ดืบมือ /dob²-mt¹:/	พนมมือ
ดม /dom²/	นม
ดย /doj³/	ลักษณะนามของผลไม้
ด้งโบ /daN²-bo²:/	จุมูกโด่ง, จุมูกแดงด้วย ความโกรธ
เด็ก /dek²/	กต
เด่ง /deN³/	นึ่ง, เียบ
เด็บ /deb⁴/	- เสียบ เช่น เสียบไว้ (เด็บไว้) - นุ่ง เช่น นุ่งโจกกระเบน (เด็บกะเตว)
เคย /dEj²/	ลูกเคย, เคยยกไก่
เคย /dEj¹/	ไหน, ใคร
เด็ว /dew²/	เดียว เช่น คนเดี่ยว (คนเดียว)
เด่ว /dew³/	เดียว (ดวลกันตัวต่อตัว)
เด่ว /dew¹/	- เหนียว เช่น ข้าวเหนียว (เข้าเด่ว) - เหนียว เช่น เหนียวติดมือ (เด่วติดมือ) - เดียวก่อน
เด็ง /dE:N⁵/	เอียง, โน้ม
เด็บ /dE:b⁵/	ทำให้เอียง เช่น เด็บเข้าก่อน จ้งบล้มไปถั่ว อี้ได้เกี่ยวหาง หมายถึง ทำให้ดันข้าวเอียงไป ทางเดียวกัน ไม่ให้ข้าวล้มไป คนละทิศละทางจะได้เกี่ยวง่าย
แต่ /d%o:³/	หน้อย เช่น ขอหน้อย ช่วยหน้อย
โด /do:²/	หัวโน ปูด
ต	
ตะเหล็น /ta²-lEn³/	ลื่น, แฉลบ
ตัน /tan⁵/	คนเดียวที่ล้ำัน
ตาดิโตน /ta²-di²-to:n²/	นำสงสาร
ตาดู่มหม่อง /ta²-tum⁵-moN²/	ตาดู่ม

คำศัพท์ภาษาไทยด้าน	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
ดืบ /tʰb⁴/	หนา, งาม (ใช้กับพืช)
ตุ้ /tu:⁵/	นม, หน่อก, ตูใส่ของ
เต้ย /tEj³/	ห้อย เช่น สบเต้ย หมายถึง ปากห้อย
เตอะ /tE⁴/	กอง, โปะ
เตาะ /tO⁴/	สะกิด
ไต้ก้อง /taj⁵-kO:N⁵/	ไต้, ข้างล่าง
ถ	
ถ้ย /tʰoj⁴/	ถ้วย
ถั่ว /tʰew²/	ท้องเขียว
ท	
ทืบ /tʰb²/	ทับ
เท้ง /tʰeN²/	ข้างบน
เท้ว /tʰew²/	เที่ยวไป-กลับ
เท่ว /tʰew⁴/	(เที่ยว) รอบ, ครั้ง
แท้เท้ว /tʰ%⁵-tʰew²/	จริงหรือ
น	
หน่อไม้ค้าย /nO:³-maj⁵-kʰa:j²/	หน่อไม้ไร่
นุ้ม /num²/	น่วม (ลักษณะร่างกายหรือ สิ่งของหลังจากถูกทุบ)
บ	
บก /bok⁴/	หมก เช่น ห่อหมก
บ้ง /boN⁴/	ที่, ตรง (บ.)
บุด /bod²/	มด
บ้น /bon⁴/	มุด, แทรก
บีม /bom⁵/	พัน เช่น หนีไม่พัน (หนีบีม)
บักซุมซัวะ /ma:k⁴-sum²-su:a²/	อรุณป่า (อีสานเรียก หมากอีโก้ย)
บักอีและ /ma:k⁴-ʔi:⁴-l%²/	ลูกสะบ้า
บึดเบ็ด /bi:d⁵/bed¹/	ตกปลา
บึดเด้ว /bt⁴d-dew²/	แป้นเดียว
บืบ /bt⁴b²/	ผลไม้หล่นลงมา เช่น หล่นบืบ (หล่นตู่บ)
บุ /bu⁴/	มุด, ดัน, แทรก
บู้บ /bub⁴/	ทุบ
เบ็ด /bed²/	เม็ด

คำศัพท์ภาษาไทยด้าน	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
เบ้ง /beN ² /	บวม, ช้วน
เบ้น /ben ⁴ /	ตัวเม่น
เบ้น /ben ¹ /	เหม็น
เบ้ย /bEj ³ /	เหนื่อย
เบี้ยว /bew ⁵ /	เบี้ยว, บิดเบี้ยว, เอียง เช่น เบี้ยวแล้วแล้ว หมายถึง บิดเบี้ยว มาก เอียงมาก
เบ้า /baw ⁵ /	- จาวของมะพร้าวที่ยังอยู่ใน กะลา - บ้องหนู เช่น ตบเบ้าหนู หมายถึง ตบบ้องหนู
เบีย /bia ² /	วางยาเบื่อ
เบีย้ง /biaN ⁵ /	ข้าง เช่น เบีย้งซ้าย (ข้างซ้าย)
โบ้ /bo: ⁵ /	ชีไม่, ชีคุย
โบ้น /bo:n ³ /	ชาวแบบงอกๆ ชาวเพราะ ทาแป้งมากเกินไป
โบ่ม /bo:m ³ /	เอาเข้าปากคำใหญ่ๆ
โบ๊ะ /bo ⁴ /	ทูป, ตี, ผ่า
ป	
ปาปก /pa: ² -pok ⁴ /	ปลาสร้อย
เป้ย /bEj ² /	เปื่อย
เปอะ /pE ⁴ /	ทาบ, โปะ
เปีย้ง /piaN ⁵ /	ไม่ตรงเป้า
ปวด /puad ⁵ /	ตื่นเต้น
ผ	
ผักเหน้า /p ^h ak ⁴ -naw ³ /	ผักชะอม
ผ้าโบน /p ^h a: ⁴ -bo:n ² /	ผ้าเช็ดหน้า
ผีชะไห่, ผีชะนา /p ^h i: ¹ -sa ² -haj ³ //p ^h i: ¹ -sa ² -na: ² /	ผีตาแฮก, ผีอารักษ์
ผี /p ^h i: ³ /	คลี, เกลีย
ผู้เคย /p ^h u: ⁴ -dEj ¹ /	ใคร เช่น เจ้าเป็นผู้เคย (คุณเป็นใคร)
เผ้ย /p ^h Ej ¹ /	ใคร เช่น เจ้าเป็นเผ้ย (คุณเป็นใคร)
เผ้ย /p ^h ia ¹ /	พวกเรา, พวกผม, พวกฉัน (สรรพนามบุรุษที่ 1)

คำศัพท์ภาษาไทยด้าน	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
ผ่องกาง /p ^h o: ³ -ka:N ² /	ลุง
ผ่อไซ่น /p ^h o: ³ -son ⁵ /	พ่อตาหรือพ่อของเมีย
ผ่อเผ่า /p ^h o: ³ -t ^h aw ⁴ /	ตา (พ่อของแม่)
พ	
โพ๊ก /p ^h o:k ⁵ /	ปู
ฟ	
เฟ้ว /p ^h ew ⁵ /	รีบ
ภ	
ภาเข้าน้อย /p ^h a: ² -k ^h aw ⁴ n ^o : ⁵ /	ล้ารับกับข้าวของคนตาย
ม	
มะหญ่อมมะหญ่อม /ma ² -~o:m ² -ma ² -~%o:m ² /	เล็กๆ น้อยๆ, ประปราย
ม้าน /ma:n ⁵ /	ซิด, หน้าซิด
(น้ำตา) ม้านด้อย /ma:n ⁵ -doj ³ /	น้ำตาคลอเป้า
มิดอิมลิม /mid ² -im ² -sim ² /	หายจ้อย
มูป /mub ² /	ฟุบ, สลบ
มูน /mu:n ² /	ดินโคลนทับถมจนดินเขิน
หม่มกาง /m%o: ³ -ka:N ² /	ป้า
หม่มไซ่น /m%o: ³ -son ⁵ /	แม่ยาย (แม่ของเมีย)
หม่มเผ่า /m%o: ³ -t ^h aw ⁴ /	ยาย (แม่ของแม่)
มอม /m ^o :m ² /	คำอุทาน แสดงถึง ความน่า สงสาร
ล	
ลัปลี /lab ² -li: ⁵ /	เล่นซ่อนแอบ
ลิ /li ² /	ลิด, ตัด(กิ่งไม้)
ลิน /lin ⁴ /	เล่น
ลีน /li:n ² /	ที่หลัง, ภายหลัง
ลุย /luj ⁴ /	(มีด)ไม่คม, (คาถา)ไม่ขลัง
เล้ย /lEj ⁵ /	- เรือย เช่น ไปเล้ยๆ (ไปเรือๆ) - เล้ยย
เล้ว /lew ⁵ /	เลี้ยว
เลียดด้าง /liad ⁵ -daN ² /	เลียดกำเดา
ส	
สลบสะลี้ /sa ⁴ -lob ⁴ -sa ⁴ -li: ⁴ /	กลีบกลอก
สับส้อ /sab ⁴ -s ^o : ³ /	ยุแยงตะแคงรั่ว
เส้ย /sEj ¹ /	ไหนด เช่น อยู่เส้ย (อยู่ไหน)

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่น	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
เส่ว /sew ³ /	เพื่อนสนิท
เส่ว /sew ⁴ /	แอลบ, ไม่ตรง
ไสย /so:j ⁴ /	ใช้เรียกสิ่งของที่โคนใหญ่ แต่ปลายเล็ก
สั่วด /suad ⁴ /	โหนด, นูน
ห	
หัย /hoj ⁴ /	คลอง, แม่น้ำ, ลำธาร
หัวซีไค /hua ¹ -si ² -k ^h aj ² /	ตะไคร้
หัวแต่... /hua ¹ -t ^h oo: ³ /	ฟังจะ... เช่น หัวแต่เห็น (ฟังจะเห็น)
หัวหลิม /hua ¹ -lim ¹ /	คำใช้เรียกคนที่เคยผอมแต่ปัจจุบันอ้วนขึ้นจนดูศีรษะเล็ก
ห่าย /ha:j ³ /	กรอก
หั้น /hun ⁴ /	หด
เหยย /jEj ³ /	ใหญ่
เหยว /jew ³ /	ปัสสาวะ
หย่องย้อย /jO: ³ -jO: ⁵ /	นั่งยองๆ
หลั้น /lt:n ³ /	เกินหน้าคนอื่น, ไม่เชื่อฟัง, อวดดี
เหลย /lEj ² /	เลื่อย
เหลว /lew ¹ /	เหลียว
หล่วง /lu:an ³ /	เข้านอกออกนอกไม่เกรงใจ
หอยกบแก /hO: ¹ -ka:b ³ -k ^h oo: ⁵ /	หอยกบ
อ	
อันซุกซา /?on ² -suk ² -sa: ² /	ชิงช้า
อามตำม /?a:m ³ -ta:m ³ /	มากมายก่ายกอง
(ลาย)อ้ออ้าย /?am ³ -?aj ³ /	ลายเยอะ
อื้อจู้ /?i: ⁴ -cu: ⁵ /	เครื่องสานไว้ดักกุ้ง
อึ้นว /?i: ⁴ -niw ⁴ /	ตัวอ่อนแมลงปอ
อื้แต็ก /?i: ⁴ -t ^h oo:k ² /	รถไถนาเดินตามมาดัดแปลงเป็นรถแทรกเตอร์
อัวะ /?u:a ⁴ /	กระดิ่งหรือถาดทำจากไม้ไผ่และไม่เนื้ออ่อน สำหรับรองข้าวเหนียวที่สุกใหม่จากหวดมาทำให้เย็นลง ก่อนจะใส่ในกระติบข้าว

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่น	ภาษาไทยกลาง / ความหมาย
อุณอัว /?un ² -?aw ² /	กวนกายกวนใจ
เอ็ง /?eN ² /	สรรพนามบุรุษที่ 1 ของคนอายุน้อยกว่าใช้กับคนอายุมากกว่า
เอ็ง /?e: N ⁵ /	อ้าง, อวด
เอี้ย /?Ej ² /	พี่สาว
เอ้ว /?ew ³ /	เอี้ยว, หุ่นสวน
เอ้ว /?ew ⁵ /	เอี้ยวตัว
เออะ /?O ⁴ /	แกงอ่อม
แอบแอชา /?%o:b ³ -?%o: ² -k ^h a: ¹ /	โคนขาหนีบและข้อพับ
โอ /?o: ³ /	อาหารที่เริ่มบูด
โอินโสน /?o:n ³ -so:n ³ /	เป็นกอบเป็นกำ
อย่าหญอย /ja: ³ -?Oj ³ /	อย่ามาตอแย
อ็อกอ็อก /?O:k ² -?O: ⁵ /	สมอง
อ่อง /?O:N ³ /	ผอม, แคระ
อ้อยต้อย /?O:j ⁵ -t ^h oo:j ⁵ /	ตามกัน, ด้วยกัน, อันเดียวกัน
ฮ	
ฮู้จักความคน /hu: ⁵ -cak ⁴ -k ^h wam ² -k ^h on ² /	รู้จักตัว
ฮอ /hO ² /	อุปกรณ์สำหรับทำเส้นมะละกอ

บทสรุป

เมื่อนำคำศัพท์ภาษาไทยถิ่นที่รวบรวมได้ทั้งหมดไปเทียบกับภาษาถิ่นไทยเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น ทำให้ได้คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นที่ต่างจากภาษาถิ่นเหล่านั้น คำศัพท์เหล่านี้เป็นอัตลักษณ์ทางภาษาที่น่าภาคภูมิใจของคนไทยถิ่น

คำศัพท์ภาษาไทยถิ่นจะมีคำศัพท์ที่ต่างจากภาษาถิ่นไทยเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม และภาษาถิ่นไทแอ แต่ก็มีจำนวนไม่มาก เพราะคำศัพท์ส่วนหนึ่งก็ยังใช้เหมือนกัน นอกจากนี้ คำศัพท์ส่วนใหญ่ก็ใช้เหมือนกันกับทั้งภาษาถิ่นไทยเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม ภาษาถิ่นไทแอ และภาษาถิ่นอีสานถิ่นอื่น (เอกสิทธิ์ มณีศรี และคณะ,

2563) แตกต่างแค่ระบบเสียงวรรณยุกต์หรือสำเนียง การพูดเท่านั้น ซึ่งคำศัพท์ ส่วนใหญ่ที่ใช้เหมือนกันนี้อยู่ ในหนังสือ “พจนานุกรมภาษาอีสาน- ไทยกลาง” ของ สำลี รักสุทธี (2554)

อย่างไรก็ดีด้วยข้อจำกัดหลายๆ อย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งงบประมาณในการเก็บข้อมูลภาคสนาม คำศัพท์ ที่รวบรวมมาได้ทั้งหมดนี้อาจจะยังไม่ครบทุกคำ คำศัพท์บางคำอาจจะมีการใช้ร่วมกันของคนที่อยู่ใน พื้นที่ติดกัน พื้นที่ทับซ้อนกัน หรือคนต่างถิ่นแต่มีความ ใกล้ชิดสัมพันธ์กันก็อาจใช้คำศัพท์ร่วมกันได้ ดังนั้น บทความนี้จึงยังไม่เป็นที่ยุติในทางวิชาการ แต่เป็นการ วางพื้นฐานเพื่อให้มีการต่อยอดการศึกษาค้นคว้า เกี่ยวกับภาษาถิ่นไทด้านที่ครอบคลุมสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการลงพื้นที่ ให้ ครอบคลุมหมู่บ้านหรืออย่างน้อยก็ครบทุกตำบลในเขต พื้นที่ไทด้านทั้ง 4 อำเภอ คือ อำเภอด่านซ้าย อำเภอ นานาแหว่ อำเภอภูเรือ และอำเภอท่าลี่ เพื่อให้ได้จำนวน คำศัพท์ภาษาถิ่นไทด้านที่มากกว่านี้ และลงพื้นที่ติดกับ พื้นที่ไทด้าน คือ อำเภอเมืองและอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์ และ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก เพื่อให้ได้คำศัพท์ ภาษาถิ่นเหล่านี้เพิ่มมากขึ้น และเมื่อนำมาเปรียบเทียบ กันจะทำให้ได้คำศัพท์ภาษาถิ่นไทด้านที่ไม่ซ้ำกับ คำศัพท์ภาษาถิ่นเหล่านี้

เอกสารอ้างอิง

แก้วตา สาสีโภชน. (2550). ระบบเสียงภาษาไทยถิ่น หมู่บ้านปลวกง่าม ตำบลชมพู อำเภอ เนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. *วารสาร มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 4(ฉบับ พิเศษ), 55-72.

ธวัช ปุณโณทก. (2532). *ภาษาถิ่น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วัฒน์ชัย หมั่นยิ่ง. (2548). ภาษาถิ่นของอำเภอหล่มสัก. *วารสารมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 2(2), 58-67.

ศิวพร ฮาชันนารี. (2543). *การศึกษาระบบเสียงใน ภาษาลาวหลวงพระบาง: ศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาลาวครั้งลุ่มน้ำท่าจีน และภาษาลาว ด่านซ้าย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.

สมพิศ สายบุญชื่น และสดุดี คำมี. (2560). การศึกษา คำศัพท์ภาษาไทหล่ม กรณีศึกษาอำเภอ หล่มสัก อำเภอหล่มเก่า จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน สถาบันวิจัยและพัฒนา, รายงานการประชุม วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 วันที่ 10 มีนาคม 2560 มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ภาค บรรยาย (น. 760). การประชุมวิชาการ ระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, เพชรบูรณ์.

สงวน ศิรินารถ. (2536). *ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่น จังหวัดเลย* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทการศึกษา มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

เรสวง ขวัญเมือง. (2560, 17 มิถุนายน). *ภาษานครไทย*. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/ADDTEWADANEWS/posts/696923590514269>

สำลี รักสุทธี. (2554). *ภาษาอีสาน - ไทยกลาง*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.

เอกสิทธิ์ มณีศรี. (2563). ไทด้านซ้าย: การเปรียบเทียบ ระบบเสียงระหว่างภาษาไทด้านกับภาษา ไทเลย. *วารสารพื้นถิ่น ไข ชี มูล*, 6(1), 247-264.

เอกสิทธิ์ มณีศรี และคณะ. (2563). ไทด้านซ้าย: คำศัพท์ภาษาถิ่นไทด้านที่ใช้เหมือนกันกับ ภาษาถิ่นไทเลย ภาษาถิ่นไทหล่ม และภาษาถิ่นไทแอ แต่แตกต่างจากภาษาถิ่นอีสาน. ใน พระชยานันท์มณี, ผศ.ดร. (บรรณาธิการ), รายงานการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 4 เรื่องพุทธเกษตร: นวัตกรรมเพื่อการพัฒนา สังคมอย่างยั่งยืน (น. 1148-1160).

Somsaksn. (2551, 1 กรกฎาคม). ภาษาไทเลยแท้ๆ แน่ว. สืบค้นจาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/print.php?id=364523>

ผู้ให้สัมภาษณ์

คำปณ พรหมรักษา. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
ดวงทิวา จันทนพ. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
ทองพูล นาวินา. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
ทัศนีย์ กิตติพงศ์พิทยา. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
ทรัพย์ ยะเสน. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
ประกอบ สมวงศ์. (2561, 1 ตุลาคม). ผู้เชี่ยวชาญด้าน ภาษาถิ่น. [สัมภาษณ์].
มะลิ บัวศักดิ์. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
เยี่ยมลักษณ์ สิงห์สถิต. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
วัชรียา พา. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
สุวรรยา พรหมรักษา. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].
อรุณวรรณ แสงศิริ. (2562, 27 พฤศจิกายน). [สัมภาษณ์].